NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT-EKSAMEN
AANVULLINGSEKSAMEN – MAART 2018

AFRIKAANS HUISTAAL: VRAESTEL II

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur | 100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiserings-vergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning of detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiserings-vergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

IEB Copyright © 2018

AFDELING A LETTERKUNDE

DRAMA

VRAAG 1 *DIE KEISER* (Bartho Smit)

Regdeur die drama is **Diplomaat** 'n kabinetslid wat die hof se **waardes bevraagteken**. Dit, asook die feit dat hy aan gesprekvoering in die kabinet moet meedoen, wys op sy belangrike rol in die **aanvang**, die **ontwikkeling** asook die **slot** van die drama.

Betoog in 'n mini-essay van ongeveer 400 woorde of **Diplomaat** wel 'n **belangrike rol** tot aan die einde van die drama speel, of dat hy slegs 'n **instrument** is in die poging om **Keiser te onttroon**.

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die dramateks te verwys – die drama ***Die Keiser*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Bartho Smit.
- Formuleer onderwerp.
- Vooruitwysing hoe mini-essay aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die mini-essay gaan betoog (goue draadjie deur die hele essay).
- ***Die inleiding moet duidelik uitwys wat betoog gaan word: of Diplomaat 'n belangrike rol tot aan die einde van die drama speel en of hy slegs 'n instrument is in die poging om die keiser te onttroon.***

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier betoog wat die onderwerp (wat in die inleiding gekies is) gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die drama.
- Die betoog van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Diplomaat is die **jongste toevoeging** tot die kabinet (35 jaar). Anders as die ander is hy 'n praktiese mens en dring daarop aan dat 'n mens jou by omstandighede moet aanpas. Hy blyk vreesloos en vol inisiatief te wees, iemand wat van waarde kan wees in die span wat Ekwator moet bestuur.

Ongelukkig word dit ook duidelik dat hy as Minister van Buitelandse Sake en as 'n lid van die Wewer se span 'n **dubbele rol** vervul. Diplomaat is dus té aanpasbaar, want hy lei twee lewens. As Minister van Buitelandse Sake is hy eintlik van minder belang in die kabinet en as handlanger wat net die "Chief" se opdragte moet uitvoer, lyk dit of Diplomaat eintlik maar 'n agtergrondfiguur is.

Diplomaat is die persoon wat die **wonderwewers bekendstel** en die **intrige** aan die gang sit. Op 'n slinkse wyse maak hy ook seker dat hy die planne vir die fees ondersteun. Diplomaat is 'n belangrike rat in die wiel om die proses van en oorname deur die rebelle aan die gang te sit. So vervul hy 'n dubbele rol.

Hy is die een wat **sorg dat die klere** waarmee die keiser in die openbaar verskyn, **verdwyn**. Hy begin dan ook die **groot leuen aan die gang sit** (kostuum as geskenk aan Keiser vir die feesvieringe en die "sigbaarheid" daarvan). Verder is hy ook 'n persoon wat aktief deelneem aan die bedrog om die onsigbare klere op te hemel. Gaandeweg beaam hy egter slegs dit wat die wonderwewers van die klere sê. Hy wen die vertroue van die keiserin in so 'n mate dat hy gevra word om tekens van bedrog by hulle te bespeur. Diplomaat is ook die een wat uiteindelik **bereid is om geweld te gebruik** om die wewers in 'n magsposisie te plaas en veral Nar onskadelik te hou. Later spot hy ook Keiser as hy lag vir die "huilende keiser". As hy egter ook ten laaste nog geweld wil gebruik en die keiser in die optog wil skiet, word hy afgeraai deur Wewer en vlug saam met hom en Tiengelieg.

Diplomaat **groei in statuur**, wel as **vyand van die keiser**, maar ook as 'n sterk jong man wat **dalk aan die keiser se sy 'n belangrike rol sou kon speel.** As kameraad van die boewe moet hy egter die aftog blaas en hom ook gou uit die voete maak as Keiser die guns van die volk ontvang en toegejuig word.

Met hierdie leuen wat deur Diplomaat begin word, toe hy die wonderwewers voorstel aan die keiser, word die **keiser ook deel van die leuen** omdat hy die kostuum aanvaar. Sy twyfel en onsekerheid oor wat die waarheid is, word egter duidelik as hy weier om sy onderbroek vir die onsigbare een te ruil, net vir ingeval.

In die vierde bedryf **besef die keiser** dat sy **ministers hom bedrieg het** – **dat Diplomaat deel van Groen Tier en Tiengelieng is wat die land wil oorneem**. Tog weet die keiser dat hy nou die waarheid moet kies en besluit om na sy floute kaal in die optog te gaan stap (behalwe vir sy onderbroek). Dit wat Diplomaat voorsien het (hy sal eerder sterf as om kaal te stap), gebeur nie en hy en die wewers moet toesien hoe hy deur sy volk aanvaar en vereer word. Hulle kan net die hasepad kies.

Alhoewel die nar vir Diplomaat "Seurtjie" (dui op minagting en nietigheid) noem, speel **Diplomaat 'n belangrike rol om uiteindelik die keiser se oë te laat oopgaan** (sien die waarheid oor sy volk en ook oor homself).

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word – kom tot 'n eindbetoog.
- Op grond van hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat betoog het in die vraag.

Diplomaat slaag dus nie daarin om saam met Groen Tier en Tiengelieng die land oor te neem nie, maar is wel 'n instrument in die proses om die keiser tot insig te laat kom oor die waarheid rakende sy volk en ook sy eie swakhede. Diplomaat sorg indirek dat die keiser op die ou einde die waarheid kies.

[30]

OF

VRAAG 2 ***KANNA HY KÔ HYSTOE*** (Adam Small)

KANNA: Ek het julle liefgehad ...
[Kanna, nog af van die verhoog; hy praat met die stemme.]

KANNA: Jy moet geprobeer het om te verstaan, Makiet.
[Stilte.]
Ek het skoolgegaan ...

KANNA: ... Kanna het julle lief ...

[Small, Adam. 1980. *Kanna hy kô hystoe.* Tafelberg. Kaapstad, bladsye 61 en 62)

Betoog in 'n mini-essay van ongeveer 400 woorde of hierdie uitsprake van Kanna in sy **optrede ondersteun** word en of die **teendeel** juis in sy optrede bewys word.

Daar word sterk aanbeveel dat jy 'n beplanning/breinkaart doen voor jy jou mini-essay aanpak.

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die dramateks te verwys – die drama ***Kanna hy kô hystoe*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Adam Small.
- Formuleer die onderwerp.
- Vooruitwysing hoe die mini-essay aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet 'n aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die mini-essay gaan betoog (goue draadjie deur die hele essay).
- ***Die inleiding moet bewys of die uitsprake (aanhalings) in Kanna se optrede gesien kan word en of die teendeel juis in sy optrede gesien word.***

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier betoog wat die onderwerp (wat in die inleiding gekies is) gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die drama.
- Die betoog van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Wanneer **Kanna terugkom vir Makiet se begrafnis** is dit die eerste keer in jare van sy oorsese verblyf. Hy is telkens gebel om hom in kennis te stel van Kietie asook Diekie se dood, maar hy kon blykbaar nie terugkom nie. Nou is die vrou wat hom 'n tweede kans op lewe gegee het, dood, en hy kan nie langer uitstel nie. Asof onder verhoor, moet Kanna nou op een of ander wyse sy liefde bewys en hy kan dit slegs doen deur aangehaalde woorde te herhaal. **Sy dade en optrede het hierdie woorde niksseggend gemaak, leë woorde.**

Eintlik het **Kanna geweet dat as hy teruggaan hy niks aan die oorsaaklike omstandighede van sy gesin sou kon doen nie**. Hy sou hulle egter wel kon bystaan in hul nood, deur aan hulle nie net morele ondersteuning te gee nie, maar met sy geleerdheid hul lot aansienlik verlig. Makiet het egter deurgaans vas geglo dat die opofferings wat hulle as 'n familie vir Kanna gemaak het eendag, wanneer hy terugkom, sou vrugte afwerp.

Feit is egter dat hy ook soos Kietie, Diekie en Jakop die onderspit sou delf, nie deur te sterf nie, maar deur nie gehoor te gee aan die hulpkrete van sy aanneem-ma nie. **Materieel sou hy hul omstandighede, vanuit die buiteland kon verbeter, maar selfs dit het hy nie gedoen nie.** Deur net af en toe 'n begrafnis by te woon, kon hy sy aanhanklikheid bewys, maar ook dit was te veel gevra. Eers toe Makiet dood is, daardie vrou wat alles opgeoffer het vir hom, besluit hy om vir 'n wyle "hys toe" te kom. Te laat erken hy dat hy eintlik alles aan haar te danke het. Wanneer hy nou terugkom vir die begrafnis, is hy al een wat oorbly en dit slegs vir een dag.

Die nadoodse beeld van 'n Makiet wat glimlag, bewys weereens haar vergewensgesindheid. Selfs nou kan sy hierdie grootmaakkind nie verwyt nie. **Kanna het sy gesin se opofferings gebruik, sukses behaal en hulle toe versaak.** Sy herhaalde pogings om aan hulle sy liefde te verklaar, is leeg en vals. Met woorde beken hy sy liefde vir hulle, toe en nou, hier by Makiet se dood. Om die daad by die woord te voeg en sy liefde te bewys, is egter te veel gevra. Van jongs af het sy geleerdheid, sy skoling net gedien om die kloof tussen hom en sy mense groter te maak. Alles is vir hom opgeoffer om hom as hulle moses en redder te laat terugkom en verandering mee te bring. Die jare het egter verbygegaan en hierdie moses het sy plig versuim.

Na sy kortstondige terugkeer, is daar enkele oomblikke dat dit tog lyk asof hy opreg berou het en uiteindelik gaan bly en dalk verandering gaan bewerkstellig. "O Kanna het *hys toe* gekom," is die woorde waarmee hy begroet word. Wanneer hy dan in die visioen van Makiet in haar blinde oë kyk, huil hy. Hierdie woorde en toneel word vergesel van die dodemarsmusiek.

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word – kom tot 'n eindbetoog.
- Op grond van die hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat betoog het in die vraag.

Kanna se verbintenis met sy volk is dood en daarom sê hy in die taal van die vervreemde, die ontwortelde: "Ek … Ek kry *weer* more se vliegtuig *huis toe; ek moet … more weer huis toe!"* **So word 'n volk se geloof dat Kanna as mosesfiguur sou bevryding bring, finaal vernietig.**

[30]

PROSA

VRAAG 3 ***TOORBERG*** (Etienne van Heerden)

Verskillende fokalisators (**lewend of dood**) beskryf die boorgatsituasie soos hulle dit ervaar/gesien het.

Beredeneer in 'n literêre opstel van ongeveer 600 woorde of die **belangrikste getuies** op Toorberg (fokalisators) wat insae het in die saak wat die magistraat op Toorberg kom ondersoek, **bydra** tot die afhandeling daarvan.

Jou slot moet duidelik **bewys van die sukses**, al dan nie, wat die sluiting van die saak weerspieël, aandui.

Daar word sterk aanbeveel dat jy 'n beplanning/breinkaart doen voor jy jou literêre opstel aanpak.

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die romanteks te verwys – die roman ***Toorberg*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Etienne van Heerden.
- Formuleer die onderwerp.
- Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet 'n aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die opstel gaan beredeneer (goue draadjie deur die hele opstel).

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier beredeneer wat die onderwerp gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die drama.
- Die beredenering van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Tydens die **magistraat se ondersoek** word die **interaksie** tussen **Kaatjie Danster** en haar **tydgenote**, Abel en Ella; Posmeester en Amy en ook hul kinders, DwarsAbel, Shala, Oneday, KleinKitty en Koevert deur die magistraat ondersoek. Toe Abel die genadeskoot gee om Druppeltjie se lyding te beëindig, is die uitgebreide familie vir 'n kort oomblik verenig in hul gesamentlike smart deurdat elkeen sy/haar toestemming gegee het.

Toe die magistraat veertien maande later opdaag om die saak te ondersoek, kry hy min of **geen inligting by die familie** wat 'n vinger na 'n spesifieke persoon wil wys nie. Tydens sy ondersoek probeer die magistraat eers soveel moontlik inligting by die mense van Toorberg kry voor hy met die hoofverdagte, Abel Moolman, gaan praat.

Kaatjie Danster (matriarg van die Skaamfamilie) sorg vir haar familie (kinders en kleinkinders). Kaatjie is verbaas toe die magistraat by haar aankom: "Almal weet tog als. Dis in die oopte. Dit was van die begin af so. In die oopte ... Daar was baie getuies. Die hele familie was daar tesame."

Haar kennis van ***Toorberg* se geskiedenis**, **bygelowe en legendes** strek ver en haar unieke vermoë om te simpatiseer met al die inwoners van Toorberg kan toegeskryf word aan die feit dat sy 'n aangetroude lid van die Skaamfamilie is. Sy is trots op die Moolmanbloed in die are van haar seuns, Oneday en Shala. Sy raak 'n steunpilaar in 'n tyd wat alles neig om uitmekaar te begin val. Dit is dus nie net die wit Moolmans wat aan die woord is en ondervra word nie.

Die magistraat kry **geen hulp van die Moolmanfamilie** wanneer hy hul ondervra nie. Oor die werklike gebeure by die boorgat swyg almal soos die graf. 'n Oorheersende eienskap van die Moolmans is hulle **trots** – mense wat die wêreld niks skuld nie en wat selfs nie aan die regbank onderdanig is nie. Selfs die verstote Skaamfamilie deel hierdie trots – enersyds 'n trotse woede teen die Moolmans by Shala en Oneday, maar ook 'n trots dat hulle stam uit die fiere geslag Moolmans.

Die onversetlike **lojaliteit** van die Moolmans, Stief- en Skaamfamilie, sluit die magistraat se ondersoek. Niemand is bereid om te sê wie die skoot, wat Druppeltjie getref het, afgevuur het nie. Familielojaliteit is nou sterker as onderlinge verskille en geskille.

Abel is weg voor die magistraat met hom kon gesels. Tog voel dit vir die magistraat asof hy hom goed ken. Abel se idee van reg en geregtigheid is om met 'n vrye lisensie enigiets te doen ter wille van die behoud van sy plaas. Hy besef egter tog dat hy met sy standaardbegrippe van reg en verkeerd wat hy toegepas het, ook nie altyd suiwer en korrek opgetree het nie.

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond van die hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat beredeneer het in die vraag.
- Jou slot moet 'n duidelike gevolgtrekking rakende die **sukses**, al dan nie, van die magistraat se soektog na 'n skuldige bevat.

Die magistraat sien uiteindelik nie kans om deur middel van regspleging oor die saak te oordeel nie. As amptenaar van die regbank bly hy sy hoofkantoor 'n antwoord skuldig. Hy deel dus, as gevolg van sy indringende ondersoek en sy wil om die verborgenhede van Toorberg te verstaan, asook sy diepe meelewing met die mense van Toorberg, in die gemeenskaplike skuldlas van die uitgebreide Moolmanfamilie.

[30]

VRAAG 4 ***TOORBERG*** (Etienne van Heerden)

Die belangrikste motiewe in die roman, *Toorberg,* is die sake wat die skrywer deurlopend in sy verhaal gebruik om die tema te belig en die verhaalgebeure te bind, en om die skuldige wat verantwoordelik is vir Druppeltjie du Pisani se dood, op te spoor.

Beredeneer in 'n literêre opstel van ongeveer 600 woorde hoe die **skuldmotief** uiteindelik daartoe lei dat die vraag "**Wie is die skuldige?**" maar net 'n **retoriese vraag** word en hoe die **watermotief** (die droogte wat die boor na water noodsaak) die **skuld van almal** op Toorberg beklemtoon.

Daar word sterk aanbeveel dat jy 'n beplanning/breinkaart doen voor jy die literêre opstel aanpak.

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die romanteks te verwys – die roman ***Toorberg*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Etienne van Heerden.
- Formuleer die onderwerp.
- Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet 'n aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die opstel gaan beredeneer (goue draadjie deur die hele opstel).

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier beredeneer wat die onderwerp gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die drama.
- Die beredenering van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Die belangrikste motief in hierdie roman is die **skuldmotief**. Dit sluit die trots in van die Moolmans wat tot 'n val kom. Verder is die Moolmans ook onverdraagsaam en rassisties. Hulle sien neer op die Skaamfamilie, en Posmeester en sy gesin word verwerp, weens Amy se verbintenis met Katolisisme. Huweliksontrou is 'n verdere sonde. Abel kuier by die weduwee op die dorp en Floors Moolman het 'n buite-egtelike verhouding met Ouma Kitty Riet gehad. Die steriliteit van die laaste Abel, DwarsAbel, en dus die einde van die Moolmangeslag, kan as die gevolg van hierdie vergrype beskou word. KênsTillie se buite-egtelike verhouding met Waterwyser du Pisani en klein Noag wat uit dié verhouding gebore word, lei tot Noag wat sterf in die boorgat.

In hierdie roman is daar ook **kollektiewe skuld** wat van geslag tot geslag oorgedra word. Abel Moolman sterf op die solder, "wat soos 'n kollektiewe geheue geslagte se uitskotsels vergaar".

In die **soektog na 'n skuldige vir die dood van klein Noag du Pisani**, neem die **skuld- en sondemotief** toe in omvang. Die magistraat besef: "Hoe meer getuies, hoe verder wyk die waarheid". Die problematiek rondom die soeke na die skuldige word verdiep as die magistraat besef: "En die ketting van oorsaaklikheid ... moet ek terugvoer tot by die insidente waar die ketting begin het ... waar geskiedenis en legende ineenvloei tot die nagmerrie van die verlede".

Die vraag **"Wie is skuldig?" word 'n retoriese vraag** wat pas by die "makmaak van die land" wanneer die plaas deur StamAbel afgemeet en geregistreer word, ten spyte van ander inheemse inwoners wat toe reeds jare lank op die grond bly, waarvan Hans Boesman kan getuig. Die vervlegtheid van die lotgevalle van wit en bruin word uitgewys. Die magistraat besef dit wat hy in sy jare op die bank geleer het, is ook hier van toepassing: Almal is skuldig, selfs die dooies, alhoewel die grense van die mens se sonde nie vasgestel kan word nie.

Die **droogte** wat *Toorberg* nou so wurg, kan beskou word as die **straf vir die sonde** wat die Moolmans pleeg – hul eiegeregtigheid en meerderwaardigheid teenoor Skaamfamilie, Stieffamilie en ander mense. Die soeke na water (boorgat) is dan ook die oorsaak van Druppeltjie se dood. StamAbel het baie water gevind en OuAbel het gesien hoe die Oog opdroog. Met Druppeltjie se dood is daar net stof om die boorgat.

Deur die **dood van Druppeltjie** en dié van Abel word 'n krisis afgeweer. As teken dat die oordeel van God afgewend is, **sak die reën dan** ook net na Abel se dood uit. Dit is 'n tipe **sondvloed**, soos wat Druppeltjie se naam "Noag" dan ook suggereer; maar, soos wat God na die sondvloed genade aan die mense bewys het, is die reën hier ook 'n teken van genade – die droogte is beëindig en die lewe kan voortgaan.

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond van die hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat beredeneer het in die vraag.
- Jou slot moet 'n duidelike gevolgtrekking rakende die **sukses**, al dan nie, van die magistraat se soektog na 'n skuldige bevat.

Die **genade** gaan egter veral na die eens **uitgestote Skaamfamilie**. Die Moolman-geslag het tot 'n einde gekom met die onvrugbare DwarsAbel, terwyl Oneday Riet daarenteen vyf kinders het. Die Moolmans leef dus voort deur die Riete, vir wie hulle oor die jare heen nie wou erken nie, maar ook deur die verhouding tussen KleinKietie Riet en Koevert Moolman, lid van die verwerpte Stieffamilie.

[30]

VRAAG 5 ***FRATS*** (Chris Karsten)

Die belangrikste **motiewe** (die onderwerpe wat die skrywer deurlopend in sy verhaal gebruik om die tema te belig en die verhaalgebeure te bind) in hierdie roman ondersteun **Khoena se vreemdelingskap** op 'n onbekende kontinent sodat haar **hunkering na tuiskoms slegs 'n droom** bly.

Beredeneer in 'n literêre opstel van ongeveer 600 woorde hoe die motiewe **slawerny**, **ballingskap** en die **misbruik van mag** vir Khoena van haar **menswaardigheid** sowel as 'n **terugkeer na die kloof** ontneem het.

Daar word sterk aanbeveel dat jy 'n beplanning/breinkaart doen voor jy die literêre opstel aanpak.

Jou argumentbewoording moet uit ongeveer 250 woorde bestaan.

RIGLYNE VIR HULP BY DIE NASIEN VAN VRAAG 5

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die romanteks te verwys – die roman ***Frats*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Chris Karsten.
- Formuleer die onderwerp.
- Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die opstel gaan beredeneer (goue draadjie deur die hele opstel).

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier beredeneer wat die onderwerp gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die roman.
- Die beredenering van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Vanuit 'n **agtergrond** van **vryheid en mense wat mekaar versorg en koester en respekteer**, word Khoena **verneder** tot 'n posisie as **slaaf** vir wittes, as seksslaaf vir oorheersers, as **fratsfiguur** vir wie mense lag en spot en uiteindelik as **wetenskaplike objek** wat ontleed en gedissekteer word. Verder gebeur hierdie wandade op 'n ander **vreemde kontinent** waar Khoena totaal geïsoleer is van alles en almal wat vir haar bekend is.

Khoena is enkele jare lank 'n **slaaf** vir die Boelens-broers aan die Kaap en word ook gedwing tot seksuele gunste vir Tiebout Boelens. Haar **enigste behoud** is haar **broer**, Goens, wat ook 'n slaaf op die plaas is. Sy is dus gewoond aan "slaaf-wees" en aan seksuele uitbuiting. Wanneer sy dan deur **Bartol en dr. Woodcock** oorreed word om na **Engeland** te gaan waar sy skynbaar groot **geld** sal kan maak om vir **haar en Goens vry te koop** sodat hulle kan terugkeer na die grond van hul mense, gryp sy die geleentheid aan.

In **Londen** begin haar **ontnugtering** egter reeds vroeg. Sy moet met ander "fratse" aan vertonings deelneem en dit krenk haar diep. In haar kultuur is haar bou geensins vreemd nie, maar hier word sy as 'n "frats" beskou. Sy word steeds onderwerp en gedwing tot optredes wat haar ingebore, etiese agtergrond verwerp. Selfs Bartol as beskermheer verander soos sy geldsug vergroot. **Khoena bly 'n vreemdeling in 'n vreemde situasie.** Al wat haar in 'n mate staande hou, is ydele beloftes, haar beskermende satyndoekie en die droom dat sy eendag weer gaan terugkeer na Goens en haar "mames". Sy word ook sterk drank gegee om haar te sus en aan te spoor en geleidelik raak sy ook verslaaf aan drank. Khoena, die jong Kaapse meisie word verander in 'n frats wat haar uitsonderlike liggaamsbou moet vertoon aan gehore op 'n vreemde kontinent.

Alhoewel die vriendskap en bemoediging van **Dolly en Simon**, twee goedgesinde Engelse jongmense, help om haar **droom van tuiskoms 'n realiteit te hou**, word Khoena siek en sukkel om die vertonings enduit te hanteer. Sy moet ook weer seksuele gunste verkoop om te probeer geldmaak vir die terugkeer, dié droom wat haar staande hou. **Geleidelik word Khoena binne haarself minder mens, meer magteloos.** Wanneer die fratsmeester in Engeland deur nuwe wetgewing gedwing word om sy besigheid op te gee, verkry sy haar vryheid en word deur Bartol op 'n boot gesit, skynbaar terug Kaap toe.

Groot is haar ontnugtering wanneer sy in **Parys** beland om deur die wetenskaplikes in die museum vir navorsing gebruik te word. **Khoena, siek, verneder, verslae, minder-mens is steeds 'n objek vir misbruik. Selfs Dolly en Simon se pogings om haar te red, faal.**

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond van hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat beredeneer het in die vraag.

Uiteindelik **sterf sy in die vreemde**, met haar gedagtes by Goens, **totaal gestroop van haar menswees**, as 'n eensame enkeling wat vir die wetenskap wêreldwye belangstelling verkry. Maar die Kaap, die vallei van haar kindwees en haar "mames", is ligjare verwyder van Europa. Sy word opgesny, ontleed en in bottels formalien bewaar as klad op die naam van alles wat menslikheid beteken.

[30]

OF

VRAAG 6 ***FRATS*** (Chris Karsten)

Khoena word as kind **gevange** geneem deur 'n Boere-strafekspedisie wat 'n Khoi-groep in 'n afgesonderde kloof uitmekaarskiet en daarna met 'n groep Khoi-kinders en hul gesteelde vee **uit die kloof verdwyn**. Khoena se enigste **einddoel** tydens haar ganse **vreemdelingskap** daarna – in die Kaap, in Engeland en Frankryk – is om na die kloof **terug te keer**.

Beredeneer in 'n literêre opstel van ongeveer 600 woorde hoe die **kloof die "vryheid"** word wat haar eenvoudig bly **ontwyk** deurdat vele rolspelers **slawerny** in verskillende vorme, deel van haar bestaan maak.

Daar word sterk aanbeveel dat jy 'n beplanning/breinkaart doen voor jy die literêre opstel aanpak.

RIGLYNE VIR HULP BY DIE NASIEN VAN VRAAG 6

LW: Wat hierna volg is voorstelle. Elke kandidaat se benadering moet op eie meriete beoordeel word.

Titel:
- Gee 'n eie gepaste titel wat die vraag verwoord (opsioneel, tog 'n aanbeveling).

Inleiding:
- Begin deur na die romanteks te verwys – die roman ***Frats*** (die kandidate sal onderstreep omdat dit 'n geskrewe teks is) deur Chris Karsten.
- Formuleer die onderwerp.
- Vooruitwysing hoe die literêre opstel aangepak gaan word (bepaal hoofargumente) – kandidate moet 'n aanduiding gee van dit wat hulle deurgaans in die opstel gaan beredeneer (goue draadjie deur die hele opstel).

Paragrawe:
- Verskillende hoofargumente word hier beredeneer wat die onderwerp gaan ondersteun.
- In elke paragraaf gaan 'n hoofargument behandel word – ondersteun met verwysings/ aanhalings uit die roman.
- Die beredenering van die kandidate moet deurgaans gesien word.

Gevangenskap is die sentrale gegewe van Khoena se lewe. Die einddoel van haar ganse vreemdelingskap is om terug te keer na die Kloof – na haar tuiste en na haar gestorwe mense toe. Sy dra in haar kop die stemme van haar stamgeeste saam, en hulle praat met haar. Hulle dryf haar om daardie kloof weer op te soek ten spyte van die verskillende vorme van slawerny waaraan sy onderwerp word. Die kloof is haar "vryheid" wat voordurend wink.

As kind word sy verkoop as slaaf aan die Kaap en as **jong vrou** word sy seksueel deur **Tiebout** (een van die broers aan wie die plaas behoort waar sy en haar broer as slawe werk) uitgebuit. **Bartol** (die ander broer) oorreed Khoena om saam met hom na Engeland te gaan. Hy kwyt hom aanvanklik goed van sy taak as beskermheer. Hy word egter deel van ander rolspelers wat haar liggaam (boude) gebruik om geld te maak as een van die fratse in die Londense vermaaklikheidswêreld.

Al die **fratsbase** misbruik haar en ander fratse om mense te vermaak en hulself te verryk. Dit is nie net deur die vertonings wat sy verneder word nie, maar sy word ook as seksobjek gebruik. Gou blyk dit dat sy eintlik niks beter is as die kameelperdvel wat Bartol aan die dokter verkoop het nie – 'n objek wat ander fassineer. 'n Ander kontinent, ander mense, dieselfde vernederende en onmenslike omstandighede.

Die **enigste vryheid** wat Khoena vind, is in die bottels gin wat sy vryelik gegee word om haar inskiklikheid te verseker. Khoena ontmoet twee jong Engelse, Dolly en Simon, wat hul beywer vir die **beëindiging van slawehandel**. Hulle is die enigste mense wat sy kan vertrou. In die noorde van Engeland tree sy nie net as frats op nie, maar word ook gehuur as prostituut vir 'n groep ryk mans. Hulle mishandel haar nie en betaal goed, maar sy doen 'n veneriese siekte op. Sy word egter verteer deur verlange na haar tuisland, haar mense, Goens en vryheid.

Na Bartol haar met 'n slenter **verkoop aan 'n fratsmeester in Parys**, sit hy haar op 'n skip onder die voorwendsel dat sy uiteindelik op pad is huis toe, Kaap toe. Sy bevind haar nogeens in totaal **vreemde omstandighede**. Al waaraan sy kan vashou, is haar satyndoekie, haar eer. Haar drome van tuiskoms, van vryheid, verdwyn soos mis in die son. Bottels gin word steeds verskaf om haar inskiklikheid te koop, maar eintlik om haar te verdoof.

Ironies is dit dat toe **Simon en Dolly haar wel eindelik sterwend opspoor in Parys**, Khoena en die leser opnuut vervul word met hoop op redding. Hulle wag net op die dokter se toestemming om haar te mag wegneem. Helder in haar gemoed bly Goens met haar praat en haar bemoedig, maar sy weet uiteindelik is die **laaste groot andersmaak** by haar.

Wanneer **Simon en Dolly dan opdaag**, **is sy reeds dood en het die museum reeds haar liggaam kom opeis vir disseksie**. Stuk vir stuk word haar liggaam in bottels geplaas en bewaar vir die wetenskap, ligjare verwyder van haar droom om vry terug te keer na haar mense in die kloof.

Slot:

- Die hoofpunte moet saamgevat word.
- Op grond van hoofargumentbespreking moet tot 'n finale gevolgtrekking gekom word oor dit wat die kandidaat beredeneer het in die vraag.

Baron La Villegras van die museum gee die geel satyndoekie aan Dolly, as simbool van 'n "merkwaardige ... vrou". Khoena se tyd is verby, maar sy herleef op die bladsye van 'n boek om mense te herinner aan die **universele waarde van menslikheid**, **waardigheid en respek vir lewe**.

[30]

60 punte

AFDELING B TRANSAKSIONELE SKRYFWERK

In hierdie afdeling word DRIE opdragte gegee. **Vraag 7** is **VERPLIGTEND**. Doen dan **óf Vraag 8 óf Vraag 9**. Elke skryfstuk moet **ongeveer 250 woorde** bevat.

Maak seker dat jy die gepaste **register en taal**, soos gevra, gebruik. Die **formaat**, **teikenleser en toon** moet by elke skryfstuk pas.

'n Nasienrubriek sal vir die assessering van jou skryfwerk gebruik word.

VRAAG 7 FORMELE BRIEF (VERPLIGTE VRAAG)

As matrikulant lees jy hierdie artikel en besluit om aan die skoolhoof van jou skool 'n formele brief te skryf om hom in te lig oor die leerders se betrokkenheid by sosiale media tydens skoolure.

Gee die volgende in jou **formele brief** weer: selfoongebruik waarin boodskappe aan vriende, Facebook- en sosiale netwerkgebruike hoogty vier. Gee ook oplossings sodat hierdie gebruike nie in skoolure plaasvind nie.

Jou formele brief moet uit ongeveer 250 woorde bestaan.

[20]

IEB Copyright © 2018

VOORBEELD:

Kies 'n maklike adres (nie eie nie). Straatnaam as een woord.

Posbus 17039
Wilgehof
Bloemfontein
9301

Die datum direk onder skrywer se adres (moet voluit geskryf word)

8 Junie 2012

Die Stadsklerk
Bloemfontein Munisipaliteit
Posbus 34055
Bloemfontein
9301

Ontvangeradres: Ampsbenaming moet adres voorafgaan (persoon in beheer)

Aanhef

Meneer Van Dyk/Geagte mnr A de la Rey

Inhoudsopskrif

KLAGTE IN VERBAND MET ONPRODUKTIWITEIT VAN MUNISIPALE WERKERS

Dit spyt my om 'n brief van hierdie aard aan u te rig, maar u sal besef dat dit in die belang van ons pragtige stad Bloemfontein is om daarop ag te slaan.

U munisipale werkers werk nou al reeds twee weke lank aan strate in die Wilgehofbuurt. Ek is opreg dankbaar dat u soveel moeite doen om ons woonbuurt op te knap, maar sal dit waardeer as die taak so gou as moontlik afgehandel kan word.

Ek wil as belastingbetaler beswaar maak teen die grootskaalse geld- en tydverkwisting deurdat munisipale werkers onproduktief aangewend word. As ekonoom is ek daarvan oortuig dat u te veel werkers na hierdie woonbuurt gestuur het. Ek het opgemerk dat die werkers beurte maak om take te verrig. Slegs 'n
'n sekere tydstip, terwyl die ander werkers d
saamstem dat sulke optrede totaal ongehoord is.

Inleiding, verskillende paragrawe en slot: formele briewe moet op die man af, sonder omhaal van woorde of tierlantyntjies wees – dus eenvoudig, direk en duidelik.

Die werkers maak ook min vordering wat beteker
die lawaai as gevolg van die werkers sal moet
situasie vir ons as inwoners.

U behoort hierdie werkers onder behoorlike toesig te plaas om te verseker dat geen tydverkwisting plaasvind nie. U kan sommige werkers ook op ander gebiede aanwend om die belastingbetaler sodoende baie geld te spaar.

Ek sal dit opreg waardeer indien u 'n oplossing vir hierdie probleem kan vind. Ons as gevestigde inwoners is immers geregtig op 'n diens van goeie gehalte.

By voorbaat dankie.

Die uwe
JJ Malan

Sonder punte.
Indien 'n manlike sender – net voorletters en van
Indien 'n vroulike sender – kan me/mev/mej voor van skryf
Handtekening kan tussen DIE UWE en VOORLETTERS EN VAN kom.

EN

DOEN NOU VRAAG 8 OF VRAAG 9

VRAAG 8 ARGUMENTBEWOORDING

Die genoemde artikel is in 'n Lewensoriënteringklas gelees en 'n klasdebat is gevoer. Die meisies is ontsteld omdat dié artikel aan meisies 'n negatiewe konnotasie verleen. Die onderwyser moet die saak beredder en daarop wys dat almal weet dat afknouery (boeliegedrag) oral voorkom en 'n al groter rol in ons samelewing speel.

As klastaak moet elke leerder 'n **argumentbewoording** waarin twee klasmaats hulle argument oor watter tipe afknouery die grootste skade in die skoolomgewing aanrig, skryf.

Die volgende argumente moet aandag in die argumentbewoording geniet: die verskil tussen die verskillende geslagte se afknouery; hoe afknouery tot 'n minimum in 'n skoolomgewing met 'n goeie dissipline-stelsel verminder word en die rede hoekom afknouery as sosiale probleem al groter word.

Jou argumentbewoording moet uit ongeveer 250 woorde bestaan.

[20]

Argumentbewoording

Zuma keer staatskaping-verslag:
Thuli Madonsela praat met haar prokureurs

Doel van die verwoording van 'n argument is om iemand te oorreed om 'n sekere standpunt te huldig

Die argument berus op emosionele of op ongegronde veralgemening (die skrywer wil doelbewus die gevoel in plaas van die logika van die leser aanspreek)

Kundiges (nie noodwendig op die tersaaklike gebied nie) se menings word gebruik of aangehaal

Emosiebelaaide woorde wat die voorkeure of afkeure van die leser uitbuit, word ingespan

Haar woordvoerder, Kgalalelo Msibi, het aan Huisgenoot gesê die OB het nog nie besluit wat sy gaan doen nie.
"Ek bevestig ons het kennis ontvang van die president se voorneme om 'n interdik teen die OB te kry. Sy is tans in samesprekings met haar regspan oor hoe om die situasie te hanteer."
Die presidensie het 'n aansoek by die hooggeregshof in Pretoria ingedien om te keer dat die openbare beskermer 'n verslag oor staatskaping bekendstel.
Sy was veronderstel om haar voorlopige bevindinge na sogenaamde staatskaping Vrydag – haar laaste dag in die amp – uit te reik.
"Ek kan nie sê op watter gronde ons die aansoek bring nie. Ek is ook nie seker wanneer die aansoek gehoor sal word nie," het Ngqulunga aan Huisgenoot gesê. "Die stukke is by die hof ingedien."
Gerugte in politieke binnekringe wil dit hê Madonsela se verslag bevat bewyse van onbehoorlike inmengery deur die omstrede Gupta-familie in kabinetsake.
'n Ingeligte het vroeër aan Huisgenoot gesê die bewyse in die verslag is "plofbaar en verdoemend."

Afleidings word gemaak aan hand van vooroordele, voorkeure/afkeure, menings, behoeftes, aannames van die teikengroep of die skrywer

Dit is dus 'n toespraak in die kleine, wat jy met 'n enkele individu of klein groepie mense voer

Die persoon of persone gaan nou met teenargumente kom en 'n mens moet jou feite ook daarop grond en direk daarop reageer

In die klas ontstaan (na jy doodonskuldig verwys het na die korrupsie in ons land) 'n woordewisseling oor ons president en adv. Thuli Madonsela se laaste verslag voor sy uit haar pos tree. Dit ruk handuit en jy laat elkeen sy argumente neerskryf: Moes adv. Mandonsela haar verslag openbaar gemaak het of nie? Motiveer jou siening.

Die woordewisseling ruk handuit en elkeen moet sy argumente neerskryf: Moes adv. Mandonsela haar verslag openbaar gemaak het of nie? Motiveer jou siening.

Inleiding: lei hulle om te redeneer

Gee mekaar kans om hulle sê te sê

Reageer met feite (op die regte manier) – wees dus ingelig

Nou moet alles in skryfvorm weergegee word

Thuli Madonsela moet, volgens my, haar verslag oor die staatskaping bekendgemaak het.

Inleiding: spreek die argument onmiddellik aan

Hierdie verslag, na die DA gevra het aantuigings van staatskapings moet ondersoek word nadat ANC-persone beweer het hulle is kabinetsposte deur die Gupta-familie aangebied, moes bekendgemaak word, want haar opvolger doen nou niks hieraan nie.

Gee jou standpunt

Staatskaping verwys na onbehoorlike ongerymdhede wat individue buite die staat op regeringsake uitoefen. En die Guptas het niks met die regering te doen nie. Natuurlik word dit vir eie gewin gedoen, veral om toegang tot staatskontrakte en tenders te bekom. Die Guptas is 'n invloedryke familie met noue bande aan pres. Zuma en sy gesin.

Begin nou jou mening te gee wat verband hou met feite aan jou bekend

Madonsela moes 'n voorlopige verslag bekendmaak, maar pres. Zuma het daarop aangedring, nadat die bewyse aan hom oorhandig is, om self eers diegene wat voor Mandonsela getuig het, te ondervra. Die feit dat die presidensie toe nie op die gegewe tyd geskrewe antwoorde op haar navrae gegee het nie, is vir my 'n bewys dat hierdie verslag waarhede bevat.

Gee feite in daaropvolgende paragrawe wat jou argument staaf

Dus, in die belang van alle Suid-Afrikaners MOES die verslag bekendgemaak word. Nou gaan die proses nie sy loop nie. Dit is betreurenswaardig dat die president so 'n houvas het oor ons reg (en die nuwe openbare beskermer) dat hierdie ongerymdhede nie uitgewis kan word nie.

Slot: vat saam en gee jou siening

OF

VRAAG 9 OOGGETUIEVERSLAG

Twee van jou klasmaats het mekaar (na vele skinderstories oor mekaar) gedurende die pouse voor jou en ander vriende begin aftakel en slegsê.

Die leerlinge is na die Hoof van Dissipline ontbied en jy moet nou 'n **ooggetuie-verslag** oor die voorval skryf.

Gee jou ooggetuieverslag weer. Die verslag moet uit ongeveer 250 woorde bestaan.

[20]

OOGGETUIEVERSLAG (VOORBEELD)

NAAM EN VAN: Stefan Wonderboer
ID-NOMMER: 970203 0029 086
ADRES: Wonderboomlaan 10, Waverley, Pretoria, 0147
SELFOON: 084 356 08884

DATUM VAN ROOFKAPING: 14 Maart 2016
TYD VAN ROOFKAPING: 14:30
PLEK VAN ROOFKAPING: Hoek van Kaap- en Strandweg, Boswag, Pretoria

Op 14 Maart 2016 het ek en my ma (na sy my by die skool opgelaai het) met Boomstraat afgery (A). Ons het die verkeerslig in Kaapweg genader. 'n Entjie van die verkeerslig af het ek gesien hoe 'n motor (B) halfpad oor die verkeerslig staan – dit het gelyk of die motor gestol het. Meteens het ek 'n persoon langs die bestuurderskant gesien. Die man – 'n skraal en lang man – het 'n balaklawa opgehad en het 'n rewolwer in sy hand gehad. Hy het die deur aan die bestuurderskant oopgeruk en die man het uitgeklim en ek het gesien hoe hy beduie met sy arms. Die volgende oomblik het die rower die man geskiet. Hy het in die pad neergeval. Nog 'n rower het van die sypaadjie af aangehardloop gekom en die venster aan die passasierskant met 'n steen of klip (ek kon nie mooi sien wat dit was nie) gebreek, die deur oopgesluit en ingeklim. Die man met die rewolwer het 'n skoot in die lug geskiet, in die motor gespring en begin wegjaag. 'n Ander motor wat aan die anderkant van Kaapweg by die verkeerslig gestop het, se passasierskant se deur het oopgegaan en 'n man het uitgespring en die man wat geskiet is opgehelp en na die kant gehelp. Ek het onmiddellik my ma se selfoon gegryp en dadelik die polisie en die nooddienste gebel.

Nog mense het gestop en probeer help. Die polisie was binne 15 minute op die toneel en 5 minute na die polisie daar aangekom het, het die ambulans daar opgedaag. Die beseerde is hospitaal toe geneem en die polisie het almal gevra om geduldig te wees terwyl hulle ondervra word.

P J de Vries

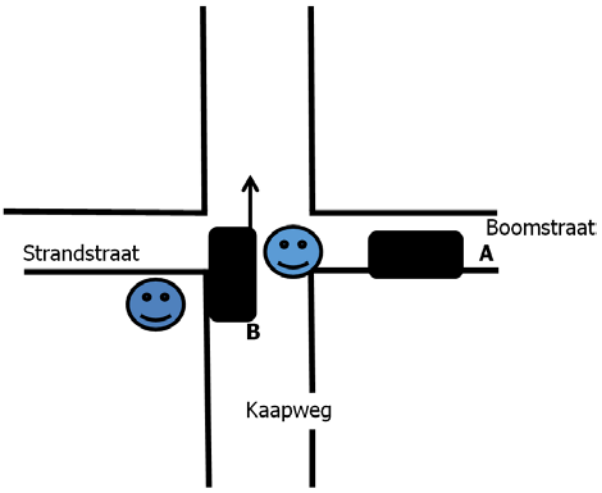

- in die eerste persoon geskryf
- moet saaklik geskryf word
- fyn detail moet gegee word
- taal en styl moet by formele verslag pas
- feite
- ooggetuie moet dit wat hy gesien het, weergee

40 punte

Totaal: 100 punte

D.16 – Rubriek vir betogende opstel – Drama: mini-essay (30 punte)

KODES EN PUNTETOEKENNING		INHOUD (20) Interpretasie van die onderwerp. Grondige argumente. Kennis en begrip van die voorgeskrewe werk.		STRUKTUUR EN TAAL (10) Struktuur, logiese vloei en aanbieding. Gebruik van taal, toon en styl in opstel.
Kode 7 A+: 100–90% A: 89–80%	Uitmuntend 20–18 punte 17–16 punte	Gesofistikeerde bewys van eie siening – persoonlike mening oortuigend gestel en gemotiveer. Inleiding omvat inleidende inligting en standpunt uitstekend. Slot verwys terug en sluit opstel dus op vaardige wyse af. Interpretasie uitstekend. Uitmuntende kennis en begrip van teks. Gepaste aanhalings en situasies uitstekend gekies en akkuraat ingeweef. Alle aspekte van opdrag uitstekend uitgevoer. Verskil tussen A+ en A lê by kreatiwiteit van respons. Ook A+ duidelike goue draad tussen inleiding en slot.	Uitmuntend 10–8 punte	Inleiding stel standpunt duidelik. Styl reeds betogend. Slot uitmuntende opsomming. Struktuur en samehang buitengewoon goed. Baie sterk betogende styl. Register en woordeskat puik. Taalfunksies en lengte korrek. Lengte binne vereiste perke. (Uitstekende opstel, kan egter te lank wees. Gebruik oordeel by bepunting). A+ foutloos. Sprankelende en gesofistikeerde taal en woordkeuses.
Kode 6 B: 79–70%	Verdienstelik 15–14 punte	Bewys van eie siening – persoonlike mening duidelik gestel en gemotiveer. Inleiding mis enkele betogende/rigtinggewende opmerkings. Slot goed, maar nie oortuigend en sterk nie. Goeie interpretasie van onderwerp. Deeglike kennis en begrip van teks. Gepaste aanhalings en situasies goed gekies en ingeweef. Alle aspekte van onderwerp goed uitgevoer.	Verdienstelik 7 punte	Inleiding stel standpunt duidelik in betogende styl met slot gepaste afsluiting van betoog. Struktuur en samehang sinvol. Sterk betogende styl. Register, woordeskat baie goed. Taalfunksies en lengte korrek binne vereistes.
Kode 5 C: 69–60%	Beduidend 13–12 punte	Eie siening opmerklik – kan persoonlike mening stel en motiveer. Inleiding kom kort aan rigtinggewende opmerkings volgens opdrag en slot verwys nie genoegsaam terug met sterk afronding nie. Ken en verstaan teks redelik en kan interpreteer. Aanhalings en situasies gebruik, maar soms losstaande en effe onakkuraat. Heelwat aspekte van opdrag goed uitgevoer.	Beduidend 6 punte	Inleiding en slot redelik goed verwoord. Betogende styl ontbreek ietwat. Struktuur en samehang bevredigend. Betogende styl op gangbare wyse volgehou. Register en woordgebruik redelik gepas. Taalfunksies meesal korrek. Lengte kan pla, te kort of onnodig te lank.
Kode 4 D: 59–50%	Voldoende 11–10 punte	Redelike bewys van eie siening – persoonlike mening wel merkbaar. Inleiding maak nie standpunt duidelik nie en verwys min na opdrag. Slot eindig bloot sonder werklike terugverwysing na fokus van opstel. Motivering redelik. Interpretasie gewoon. Kennis en begrip van teks toon leemtes. Keuse van bewyse uit teks lukraak en losstaande. Aspekte van opdrag aanvaarbaar uitgevoer.	Voldoende 5 punte	Inleiding en slot toon poging tot standpunt inname en opsomming, maar betogende styl nie bewustelik aanwesig nie. Neig tot vertelling. Samehang nie goed bewerkstellig nie. Register en woordgebruik soms onakkuraat. Taalfoute raak opmerklik. Lengte pla. Te kort of ver oor woordtal; lei tot niksseggende of herhalende stellings.
Kode 3 E: 49–40%	Matig 9–8 punte	Min sprake van eie siening. Weergawe nie onderwerpgerig. Slegs oorvertel van inhoud. Motivering van min waarde. Inleiding nie funksioneel as rigtingwyser nie. Slot bloot aanwesig sonder gepaste terugverwysing. Interpretasie baie gemiddeld. Kennis en begrip van teks kom kort. Sukkel om gepaste bewyse uit teks te gebruik. Sommige aspekte van opdrag uitgevoer.	Matig 4 punte	Inleiding en slot voldoen nie aan vereistes nie. Styl: vertelling oorheers. Struktuur los en samehang ontbreek. Register en woordgebruik soms onakkuraat en hinderlik. Taalfoute raak steurend. Lengte pla. Nie volgens vereistes nie.
Kode 2 F: 39–30%	Basies 7–6 punte	Eie siening nie merkbaar nie. Motivering feitlik afwesig. Inleiding en slot nie van toepassing wat inhoud betref nie. Begrip en kennis van teks gebrekkig. Bewyse uit teks feitlik afwesig. Min aspekte van opdrag aangeraak. Bedoeling van opstel moeilik om te lees. Voorbereiding blyk onvoldoende te wees. Vertelling onakkuraat. Inhoud en betoog slaag nie	Basies 3 punte	Inleiding en/of slot afwesig. Selfs vertelling ongestruktureerd en verwarrend. Register byna afwesig. Woordkeuse dikwels foutief. Heelwat steurende taalfoute. Lengte onvanpas.
Kode 1 G – H: 29–0%	Ontoereikend 5–0 punte	Geen tekens van eie denke nie. Inleiding en/of slot van geen waarde nie of afwesig. Respons betrek skaars onderwerp en opdrag. Moeilik om opstel te verstaan. Foutiewe en onvolledige kennis van teks. Bewyse uit teks afwesig. Onvoldoende voorbereiding.	Ontoereikend 2–0 punte	Inleiding en slot afwesig of nutteloos. Styl, slegs aaneenlopende teks, moeilik om te verstaan. Baie taal- en spelfoute. Woordkeuse pas nie by die onderwerp of genre nie. Lengte problematies.

D.15 – Rubriek vir die assessering van 'n literêre opstel – Prosa (30 punte)

KODES EN PUNTETOEKENNING		INHOUD (20) Interpretasie van die onderwerp. Grondige argumente. Kennis en begrip van die voorgeskrewe werk.		STRUKTUUR EN TAAL (10) Struktuur, logiese vloei en aanbieding. Gebruik van taal, toon en styl in opstel.
Kode 8 A+: 100–90%	Uitmuntend 20–18 punte	Indiepte interpretasie van onderwerp, alle aspekte van die onderwerp is ten volle bespreek. **Inleiding** verwys na teks, vraag en doelstelling op uitmuntende wyse. **Slot** vat inhoud en opdrag en uitgangspunt saam op uiters vaardige wyse. Uitmuntende respons (90+) op opdrag met eie stem en **goue draadjie wat** bind vanaf inleiding tot slot. Oortuigende argumente ondersteun deur **aanhalings/verwysings uit teks** wat deelgemaak word van opstel. Uitstekende **kennis en begrip van teks en genre**. Eie siening ++++	Uitmuntend 10 punte	Uiters knap gestruktureerde opstel. **Samehang** puik. Uitstekende en gepaste **inleiding en slot wat styl vereistes perfek ondervang**. **Aanhalings en bewyse uit teks puik geïntegreer.** Taal, toon en styl slim en treffend aangewend. Register baie knap hanteer. **Woordkeuse sprankelend en gesofistikeerd.** Lengte volgens vereistes
Kode 7 A: 89–80%	Puik 17–16 punte	Knap interpretasie van onderwerp. Bykans alle aspekte van die onderwerp is volledig bespreek. Inleiding soos hierbo en slot eindig op ryk en vaardige manier. Die leerder is duidelik in beheer van sy/haar standpunt. Goeie respons op opdrag. Voldoende detail. Slim argumente, uitgebreid, ondersteun uit die teks met aanhalings/verwysings. Uitstekende kennis en begrip van teks en genre. Eie siening +++ Leerder duidelik gemaklik met vraag en respons.	Puik 9–8 punte	Samehangende en goed-gestruktureerde opstel. Goeie en gepaste inleiding en slot wat stylvereistes goed ondervang. Aanhalings/bewyse uit teks is sinvol geïntegreer. Taal, toon en styl is gevorderd en korrek. Register knap hanteer (woordkeuse en konteks). Lengte volgens vereistes.
Kode 6 B: 79–70%	Verdienstelik 15–14 punte	Goeie interpretasie van onderwerp. Bykans alle aspekte van die onderwerp is op geskikte en gepaste wyse bespreek. Inleiding kom effens kort aan doelstelling en uitgangspunt. Slot eindig effens stomp sonder behoorlike afronding van onderwerp. Gedetailleerde respons. Goeie argumente is aangevoer en goed ondersteun uit teks. Goeie kennis en begrip van teks en genre. Eie siening merkbaar ++	Verdienstelik 7 punte	Opstel is goed gestruktureerd. Goeie poging tot samehang. Inleiding en slot dui standpunt en slotvereistes redelik goed aan. Aanhalings/bewyse is goed gebruik. Taal, toon en styl gepas vir die doel. Goeie aanbieding, register korrek. Lengte bevredigend
Kode 5 C: 69–60%	Beduidend 13–12 punte	Toon begrip en het onderwerp redelik goed geïnterpreteer. Meeste van die aspekte van onderwerp is bespreek. Inleiding omvat nie die vraag- en opdraginligting op voldoende wyse om te lei tot goeie opstel nie. Slot nie goed afgerond en terugverwysend nie. Taamlik gedetailleerde respons. Sommige argumente is gegee, maar nie almal goed gemotiveer uit teks nie. Kennis en begrip van teks en genre effens teleurstellend. Eie siening kom effens kort. + Neig tot storievertelling.	Beduidend 6 punte	Struktuur is redelik duidelik. Inleiding en slot aanwesig, maar nie volledig genoeg nie. Aanhalings/bewyse soms lukraak aangelas. Samehang toon leemtes. Taal, toon, styl toon foute, maar vloei is redelik. Aanbieding bevredigend. Register redelik gepas. Lengte kan pla.
Kode 4 D: 59–50%	Voldoende 11–10 punte	Interpretasie van onderwerp redelik. Nie alle aspekte van onderwerp is genoegsaam bespreek nie. Inhoud oppervlakkig en standpunt in inleiding lei nie tot 'n respons wat gaan bevredig nie. Slot bloot net 'n stelling wat nie terugverwys nie. Detail ontbreek. Bewyse vir argumente kom soms kort. Basiese kennis en begrip van teks en genre. Min sprake van eie siening. Meestal geykte idees. Meestal storievertelling.	Voldoende 5 punte	Min bewys van gepaste struktuur en samehang. Inleiding en slot aanwesig, maar nie funksioneel nie. Aanhalings/bewyse nie akkuraat nie en swak gebruik. Foute in taal, toon en styl steurend. Aanbieding redelik. Gepaste register soms gebruik. Lengte kan pla
Kode 3 E: 49–40%	Matig 9–8 punte	Baie gewone en gemiddelde poging tot interpretasie van onderwerp. Sommige aspekte van onderwerp ontbreek. Inleiding en slot niksseggend of afwesig. Min detail. Argumente vaag, min verwysing na teks. Kennis en begrip van teks kom kort. Geen tekens van eie siening nie.	Matig 4 punte	Gebrekkige struktuur en samehang. Inleiding of slot is afwesig of van geen belang nie. Min aanhalings of bewyse, herhaling van idees. Taal foutief, toon en styl nie gepas nie. Register swak aangewend. Lengte onvanpas.
Kode 2 F: 39–30%	Basies 7–6 punte	Houvas op die onderwerp is swak. Inleiding en/of slot maak geen indruk op uitkoms van opstel nie. Reageer herhalend en soms van die punt af. Verkeerde interpretasie. Poging tot argumentering, nie verantwoord uit teks nie. Min tekens van akkurate kennis en begrip van teks; gebrekkig.	Basies 3 punte	Swak aanbieding en struktuur uiters gebrekkig. Inleiding en slot afwesig of heeltemal foutief. Taalfoute en foutiewe styl maak opstel onsuksesvol. moeilik om te lees. Lengte kry min aandag.
Kode 1 G–H: 29–0%	Ontoereikend 5–0 punte	Respons is soms relevant tot onderwerp, maar argumente is ontoepaslik en moeilik om te volg. Swak antwoord. Min toepaslike verwysings. Kennis en begrip werklik gebrekkig. Teks duidelik nie ingestudeer nie.	Ontoereikend 2–0 punte	Moeilik om te bepaal of onderwerp aangespreek word. Geen tekens van logiese benadering nie. Swak taalgebruik, styl en toon foutief. Lengte is deel van swak respons.

D.17 – Transaksionele skryfwerk (40 punte)

Transaksionele skryfwerk

Lengte: 250 woorde (**Let asb. op dat lengtevereiste deurgaans geld as deel van formaat en styl**.)

Indien lengte nie die vereistes nakom nie, moet 'n kategorie-verskuiwing gemaak word. TOTAAL: 20 PUNTE

Vlak en punt	Inhoud en doel		Styl, taal, formaat
Vlak 7 **Uitmuntend** **10–8**	Inhoud uitstekend en volledig volgens opdrag. Doel en teikenleser voortdurend duidelik. Kreatief, relevant, sprankelend. Oorspronklike idees.	**10–8**	Hoogsgesofistikeerde gebruik van taalkonvensies. Woordeskat en register uitstekend gepas volgens opdrag. Formaat absoluut korrek.
Vlak 6 **Baie goed** **7,5–7**	Inhoud gepas volgens opdrag. Relevant. Goeie detail. Doel en teikenleser nie heeltemal volgehou nie. Opdrag korrek uitgevoer. Detail interessant. Diepte kom effens kort.	**7,5–7**	Taalkonvensies goed gebruik. Register en woordeskat baie goed hoewel enkele swakhede voorkom. Taal en sinsbou hoofsaaklik korrek. Formaat hoofsaaklik korrek.
Vlak 5 **Goed** **6,5–6**	Inhoud bevredigend volgens opdrag. Poging tot gepaste doel en inagneming van teikenleser. Af en toe steurende leemtes. Enkele interessante idees, maar eie stem en diepte kom kort. 'n Gemiddelde respons.	**6,5–6**	Taalkonvensies, register en woordeskat genoegsaam vir 'n gemiddelde respons. Taal en sinsbou toon soms foute. Formaat meestal korrek. Styl toon begrip vir opdrag.
Vlak 4 **Voldoende** **5,5–5**	Kandidaat toon begrip vir opdrag en probeer doel en teikenleser in ag neem. Poging nie heeltemal geslaagd nie. Respons baie gewoon en gemiddeld. Min sprake van eie stem en oorspronklikheid.	**5,5–5**	Register en woordeskat gewoon en algemeen. Taal en sinsbou toon lastige foute. Formaat toon steurende leemtes. Styl en toon nie genoegsaam volgens opdrag nie.
Vlak 3 **Redelik** **4,5–4**	Poging om opdrag uit te voer nie heeltemal geslaagd nie. Min tekens van gepaste teikenleser. Inhoud eenvoudig en verbeeldingloos. Pedanties.	**4,5–4**	Formaat meesal onvanpas. Register en woordeskat pas nie die opdrag nie. Styl en toon dikwels foutief. Taal-, spel-, sinsbou swak.
Vlak 2 **elementêr** **3,5–3**	Opdrag nie korrek uitgevoer nie. Teikengroep geïgnoreer. Beperkte respons in die algemeen. Kandidaat toon min insig in en kennis van vereistes. Inhoud kom kort. Kandidaat het waarskynlik nie vraag en opdrag verstaan nie.	**3,5–3**	Formaat toon baie foute. Min begrip van korrekte register, woordeskat en taalfunksies. Selfs lengte is foutief. Styl en toon onvanpas.
Vlak 1 **Ontoereikend** **2,5–0**	Min tekens van begrip van opdrag. Selfs onsinnig. Kandidaat is duidelik nie in beheer van hierdie afdeling van skryfwerk nie. Kandidaat kan nie slaag nie.	**2,5**	Formaat heeltemal foutief. Geen begrip van korrekte taal-, register-, en/of formaatkonvensies nie. Geen moontlikheid van 'n slaagsyfer nie.

IEB Copyright © 2018